



Gelenek ve Modernitede Denge Sultan II. Abdülhamid

Necmettin Alkan

İstanbul, Erdem Yayınları, 2018, 142 Sayfa, ISBN: 978-605-349-971-8

İlker TÜRK*

Sultan II. Abdülhamid sadece Osmanlı tarihi açısından değil, Türk tarihinde de önemli bir şahsiyettir. 36 Osmanlı hükümdarından birisi olan II. Abdülhamid, 33 yıllık saltanatlık durumunda hem devleti bulunduğu konumdan hem de darboğazdan kurtarabilmek için ve Batı ile Avrupa'ya yetişebilmek için hiç durmadan çalışmış ve görev aldığı süreçte yürüttüğü akıllıca iç ve dış siyaset sayesinde devletin çöküşünü engellemiş ve geleneksel değerleri ve ahlaki değerleri muhafaza ederek Cumhuriyet Türkiye'sinin temellerini atmış ve alt yapısını inşa etmiştir.

Bu çalışmada, Sultan II. Abdülhamid adlı eserde yapılmış ve orijinal kaynaklara dayanarak bizlere sunulmuştur. Velihtlık, hükümdarlık, sosyal hayatı, toplumsal gelişmeler, iç ve dış siyasetinin ele

* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Tarih Bölümü, ilkerturk1907@gmail.com

alındığı muazzam bir eserdir. Sultan'ın hayatı ve bunun dışında XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin ve toplumunun genel durumundan da bahseder.

Abdülhamid vefalı bir insandı, şehzadelik dönemlerinden vefatına kadar, güvendiği ve kendisine sadık kalan şahıslara karşı vefakar olmuştur. Daima sakin ve nazik olmaya dikkat eder, Büyüklere, küçüklere daima saygılı davranır ve şımarıklıktan hiç hoşlanmazdı. Bunların haricinde çalışkan ve düzenliydi. Şehzadelik döneminde uğraştığı ticari, zirai ve hayvancılık faaliyetlerini bizzat kendisi takip ederdi. Kılık kıyafet konusunda da sade giyinmeyi tercih eder ve gösterişi sevmezdi, yerli malı kullanmayı tercih eder ve kıyafetleri hereke kumaşından dikilirdi. Şehzadelik günlerinden itibaren gerektiğinde risk almaktan çekinmemesi, II.Abdülhamid'in bir başka özelliğidir.

Kendisinden iki yaş büyük abisi Sultan V.Murad ve kendisinden iki yaş küçük olan Sultan V.Mehmed Reşad, 19 yaş küçük olan VI.Mehmed Vahdeddin gibi isimler son dört padişah olarak tarihe geçmişlerdir.

Sultan II.Abdülhamid, 21 ağustos 1876 Perşembe günü anayasaya dayalı meşruti bir idare kurmak isteyen ve bu yüzden Abdülaziz'le V.Murad'ı tahttan indiren Mithat Paşa ve arkadaşları ile Meşrutiyeti ilan etmek ve bir Meclis-i Mebusan açmak vaadiyle Osmanlı-Türk imparatorluğu tahtına geçmiştir.

Tanzimat politikaları siyasî, idarî, malî bütün alanlarda teker teker iflas etmeye başlamıştı. Osmanlı Devleti'nin girdiği bu sürekli kriz ortamında Tanzimatçıların inandığı bütün idealler ve uyguladığı politikalar sorgulanmaya başlanmış, farklı çözüm arayışları ve yeni siyasi teklifler gündeme gelmiştir.

Özellikle 1875 yılından itibaren kriz en yüksek aşamasına varmış ve tam bir kaos ortamına girilmiştir. Devlet hazinesi Kırım Harbi'nden beri alınan borçların faizleri ödenemeyecek duruma geldiği için iflas etmiş; elden gitmesin diye büyük yatırımlar yapılan Balkan vilayetlerinde birbiri peşi sıra büyük isyanlar çıkmış; Avrupa'nın Büyük Devletleriyle diplomatik alanda bir mücadeleye girilmiş; bütün iç ve dış sorunlara çözüm olarak, meşruti rejim kurmak amacıyla bir saray darbesi gerçekleşmişti.⁷

Sultan Abdülhamid dönemindeki iç siyaseti belirleyen en önemli etkenlerden biri 1877-1878 Rus Harbi'nde alınan ağır mağlubiyettir. Bu mağlubiyet Osmanlı Devletini idari,siyasi,iktisadi ve askeri açıdan çok zor durumlara sokmuştur ve bu sorunların bir an önce aşılması gerekiyordu. Bunun üzerine Abdülhamid yönetimi kendi uhdesine almış, bu uygulamada Abdülhamid'in izleyeceği bu siyaset 1839 öncesine dönüleceğinin sinyallerini vermekteydi.

Böyle karar almasının birinci nedeni, mevcut sorunları müsebbibi olarak Sultan Hamid'in görülmesi ve yönetiminin sorgulanmasıdır. İkinci neden; Rus mağlubiyetiyle ağırlaşan bu sorunların çözülebilmesi için kritik kararların alınmasında ve uygulanmasında daha pratik olabilmek amacıyla yönetimindeki çok başlılığın kaldırılarak tek adamda toplanması gerekliliğidir. Bir diğer sebep ise

⁸sadrazamların ve diğer hükümet üyelerinin İstanbul'daki Avrupalı devletlerin büyükelçileriyle fazlaca içli dışlı olmalarıdır.

Eserin birinci bölümünde Osmanlı Devleti'nin XIX. yüzyıldaki genel durumu ele alınarak II.Abdülhamid'in nasıl bir miras aldığı anlatılıyor. Ve bunun haricinde şehzadelik ile veliahtlık yıllarındaki sosyal çevresi, aldığı eğitim ele alınmaktadır.

İkinci bölümde ise Sultan Abdülhamid'in padişahlık yılları teşkil ediyor. Bunların haricinde Osmanlı devletinin iç ve dış siyaseti ve II.Abdülhamid'in modernleşme faaliyetlerinden bahsetmektedir.

Sonuç kısmında ise Sultan Hamid'in şahsiyeti, icraatları ve yönetimi değerlendiriliyor. Ancak bu eserde dipnotlara yer verilmemektedir. Kullanılan kaynaklar birinci el ve ikinci el kaynaklar kitabın sonundaki kaynaklar kısmında liste olarak belirtilmiştir.

II. Abdülhamid Tanzimat'tan üç yıl sonra dünyaya gelmiştir. Sultan Abdülmecid'in 37 evladından biri, sıralamada sekizinci çocuğu ve Şehzade Murad'ın ardından ikinci oğludur. Yalnız Sultan Abdülmecid'in 16 erkek çocuğundan sadece dört tanesi tahta çıkmıştır.

II. Abdülhamid reformcu hükümdarlardan biridir ve modern tiyatroyu, Batı müziği, opera ile ilgilenirdi. II. Abdülhamid gençlik yıllarında alkol kullanmış olsa da bir gece dönüş yolunda geçirdiği kaza sonrasında yaralanmış ve bu kaza sonrasında içkiye tövbe etmiştir.

II. Abdülhamid modernleşme faaliyetlerine de önem vermiştir. Dönemin devlet adamları yoğun olarak meşgul etmiştir ve bu sırada çok sayıda iç ve dış sorunlarda baş göstermişti ve bazıları devam ediyordu. Üst üste gelen savaşlar ve isyanlar karşısında Osmanlı devletinin modernleşmesini akim kılmış ve Osmanlı devletinin bir istikrar kazanmasına engel olmuştur.

Avrupa ile coğrafi yakınlık, coğrafi büyüklük ile dini ve etnik çeşitlilik gibi unsurlar da Osmanlı devlet adamlarının modernleşme faaliyetleri önündeki bir diğer önemli engeldir.

Bu süreçteki diğer önemli olaylar ise; 1807 Kabakçı Mustafa isyanı, III.Selim'in öldürülmesi, 1826'da Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması, 1859 Kuleli Vakası, Abdülmecid'in tahttan indirilmesini hedef alan ihtilal teşebbüsü,1875 Osmanlı devletinin mali iflası,1876'da Genç Osmanlı ihtilali gibi mühim olaylarda yer almaktadır.

Bu eser kendini sadece bunlarla sınırlandırmamış ve daha birçok olay bu kitapta yer almıştır. Anlatım içinde görsel bulunmamaktadır. Ancak eserin sonunda Sultan II. Abdülhamid ve döneminin kronolojisi ile ilgili bilgi verilmektedir.

Sultan II. Abdülhamid ve onun dönemindeki Osmanlı Devleti'nin durumu, dönem içerisinde merak ettiğiniz, Hakkında bilgi sahibi olmak istediğiniz konuları ve olayları bulup öğrenebileceğiniz bir eser olan Gelenek ve Modernite de Denge Sultan II. Abdülhamid'e dair soru işaretlerini ortadan kaldıracaktır.

Bu eserde Osmanlı tarihinin en çok bahsedilen sultanlarından biri olan II. Abdülhamid'in veliahtlık ve hükümdarlık zamanlarındaki yaşanan Osmanlı Devleti'nin genel durumu, çocukluk, gençlik yılları, ailesi ve kişisel özellikleri dahi bütün gelişmeler ele alınmıştır ve okuyucuya taze bir dille sunulmuş, sadece tarihçiler değil genel bir kitleye seslenilmiştir ve gerçekçi bir biyografi sunulmuştur.

İlk baskısı 2018' yılında Erdem Yayınları tarafından yapılan bu kitap, Necmettin Alkan'ın objektif bir bakışla bize sunduğu ve tarihe ışık tutan değerli bir eser. Bu eserin tamamı ise 142 sayfadan oluşup okuyucularla buluşmaktadır.